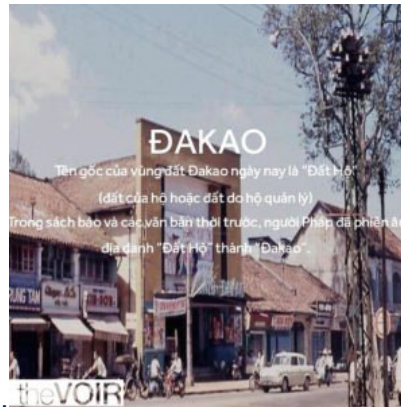

Nguồn gốc tên gọi địa danh: Dakao và Cầu Bông

1-Đa Kao

Trong số các tên gọi chỉ địa điểm và khu vực ở Sài Gòn, cái tên Đa Kao (hoặc Dakao) là quen thuộc, thú vị, đồng thời cũng đã gây ra nhiều tranh cãi về nguồn gốc tên gọi của nó.

Hiện nay, Đa Kao là cái tên chính thức của một phường ở phía Bắc của Quận 1, bao quanh nó là phường Bến Nghé, phường Tân Định và Quận 3, quận Bình Thạnh. Đường Hai Bà Trưng xưa, là ranh giới của Dakao và Quận 3.

Khu vực Dakao được gói gọn trong 3 con đường thẳng tắp, cắt vuông góc với nhau là Hai Bà Trưng, Hiền Vương (nay là Võ Thị Sáu) và Hồng Thập Tự (nay là Nguyễn Thị Minh Khai). Dakao cũng giáp với khu vực Thị Nghè (thuộc tỉnh Gia Định trước năm 1975) ở phía Đông Bắc, với ranh giới là rạch Thị Nghè.

Đường Đinh Tiên Hoàng và Hồng Thập Tự, cạnh đài truyền hình, ranh giới của Dakao và Bến Nghé.

Dakao chỉ cách với Tân Định bởi một con đường là Hiền Vương (và một đoạn ngắn của đường Đinh Tiên Hoàng), nên người ta cũng thường gọi Dakao – Tân Định để gọi chung cho khu vực liền kề nhau và có gắn bó chặt chẽ với nhau về lịch sử, văn hóa.

Thời kỳ từ 1955-1988, Dakao không phải là tên chính thức, mà nó là khu vực tương ứng với phường Tự Đức của Quận 1 – Sài Gòn. Tên của phường này được đặt theo tên con đường Tự Đức trên địa bàn phường lúc bấy giờ (nay là đường Nguyễn Văn Thủ).

Năm 1976, phường Tự Đức giải thể và chia thành 3 phường là Phường 5, Phường 6 và Phường 7.

Năm 1982, chính quyền ban hành quyết định giải thể Phường 5, địa bàn nhập vào Phường 6 và Phường 7.

Năm 1988, chính quyền lại sáp nhập toàn bộ diện tích và dân số của Phường 6 và Phường 7 để thành lập phường Đa Kao.

Về tên gọi Đa Kao, dù có nhiều ý kiến khác nhau về nguồn gốc tên gọi, nhưng hầu hết đều đồng ý với tên gốc của vùng đất Đa Kao là Đất Hộ. Trên wiki giải thích Đất Hộ là đất của hộ hoặc đất do hộ quản lý. Hộ (quartier) là đơn vị hành chính tồn tại vào thời kỳ Sài Gòn và Chợ Lớn được sáp nhập lại thành vùng Sài Gòn – Chợ Lớn (Région de Saigon – Cholon) – thời kỳ Pháp thuộc.

Tuy nhiên cách giải thích này sai hoàn toàn, vì cái tên Đất Hộ đã xuất hiện trên bản đồ do Trần Văn Học vẽ từ năm 1815, rất lâu trước khi người Pháp xuất hiện.

Nhà nghiên cứu Trương Thái Du có cách giải thích hợp lý nhất dựa theo những tài liệu bản đồ xưa còn lưu lại, theo đó thì Đất Hộ nghĩa là vùng đất (từng có) từng hộ thành (Shield wall – tường bảo vệ thành). Thành ở đây là thành Gia Định (Quy thành) được Gia Long – Nguyễn Ánh xây dựng từ lúc chưa lên ngôi, đã bị phá hủy trong loạn Lê Văn Khôi, vài năm trước khi người Pháp vào chiếm Gia Định. Sau đó, người Pháp đã phiên âm chữ Đất Hộ thành Dakau (sau đó là Dakao), chính xác hơn là Dak-Au.

Chữ Đất được phiên âm thành Dak, còn chữ Hộ thì vì trong tiếng Pháp chữ H là âm câm, nên chữ Ộ được phiên âm thành Au. Từ đó, Đất Hộ đã trở thành Dak Au. Trên các bản đồ thời Pháp ghi thành Dakau, sau đó thành Dakao.

Tên gọi Dakao đã được xử dụng phổ biến từ cuối thế kỷ 19, thay thế cho cái tên nguyên thủy là Đất Hộ.

Thập niên 1950 trở về sau, Dakao là vùng đất nổi tiếng, nơi có nhiều con đường nhỏ nhưng rất sầm uất từ thời Pháp, có nhiều hàng quán và nhiều người tài, cũng là vùng đất là cảm hứng để nhà văn Duyên Anh viết tiểu thuyết Dzũng Dakao.

Khu vực Tân Định – Dakao còn có các rạp hát nổi tiếng là Văn Hoa trên đường Trần Quang Khải và Dakao Casino trên đường Đinh Tiên Hoàng gần Cầu Bông (nằm ở giữa Tân Định và Dakao), qua bên kia Cầu Bông là đường Lê Văn Duyệt thuộc tỉnh Gia Định.

Ngoài ra ở Dakao còn có sân vận động Hoa Lư, nơi từng được tổ chức những đại hội nhạc trẻ thu hút hàng chục ngàn người...

2-Cầu Bông

Xuất xứ của cái tên Cầu Bông nổi tiếng này cũng không nhiều người biết. Chữ Bông không dính dáng gì tới bông hoa, mà nó được người Việt phiên âm từ chữ Pháp là Pont (cây cầu).

Trước khi Pháp chiếm được thành Gia Định thì cây cầu này mang tên **cầu Cao Miên**, đã được ghi rõ trong sách “*Hoàng Việt nhất thống dư địa chí*” của Lê Quang Định năm 1806.

Sở dĩ cầu này mang tên Cao Miên là vì nó bắc ngang qua **rạch Cao Miên** (tên cũ của rạch Thị Nghè). Trước khi mang tên rạch Thị Nghè thì từ xa xưa con rạch này được người Khmer (Cao Miên) gọi là Prêk Kompon Lu. Với người Việt thì cái tên này khó phát âm nên người ta quen gọi thành rạch Cao Miên, và cây cầu bắc ngang qua cũng được gọi là cầu Cao Miên.

Sau này người Pháp cho xây lại một loạt cầu bắc ngang qua rạch Thị Nghè (người Pháp đặt tên là rạch Avalanche) và đánh số cho tên cầu. Cầu Thị Nghè là Premier Pont (cầu số 1), vị trí cầu Cao Miên là Deuxième Pont (cầu số 2), vị trí cầu Kiệu là Troisième Pont (cầu số 3).

Một số hình ảnh xưa thời Pháp còn ghi tên cầu Bông là **Pont de Dakao** (cầu Dakao), vì vậy cây cầu này được người Việt gọi là **cầu Bông**, xuất phát từ chữ “Pont” của tiếng Pháp. Trong khi đó 2 tên cầu Thị Nghè và cầu Kiệu sau này vẫn được giữ nguyên tên gọi cho đến nay.

Cũng từ cái tên Cầu Bông này, có một con rạch nhỏ ở gần đó đi xuyên qua tỉnh Gia Định để đổ ra sông Sài Gòn cũng được đặt tên là **Rạch Cầu Bông**. Cũng con rạch này, đoạn đi qua chùa Long Vân Tự (chợ Bùi Đình Túy ngày nay) được gọi là **Rạch Long Vân Tự**.

Cầu Bạch Đằng trên đường Bạch Đằng ở Gia Định. Phía dưới là Rạch Cầu Bông, phía trên là Rạch Long Vân Tự.

Thời gian sau này, đoạn giữa Cầu Bông và cầu Thị Nghè có thêm 2 cây cầu bắc qua rạch Thị Nghè nữa, đó là **cầu Phan Thanh Giản** (nay là cầu Điện Biên Phủ) và **cầu sắt Dakao** (nay là cầu Bùi Hữu Nghĩa).

Cầu sắt Dakao được hoàn thành từ cuối thế kỷ 19, nối con đường Martin des Pallières phía Sài Gòn băng qua rạch Thị Nghè tới Gia Định.

Đường Nguyễn Văn Giai đi về Cầu Sắt Dakao ở phía dưới. Ở giữa hình là ngã ba Nguyễn Văn Giai – Đinh Tiên Hoàng

Từ năm 1955, đường Martin des Pallières mang tên Nguyễn Văn Giai, còn đường nối dài qua bên Gia Định mang tên Bùi Hữu Nghĩa. Giữa thập niên 1990, cầu này được thay thế bằng cầu Bùi Hữu Nghĩa như hiện nay.

*** Nhắc tới Dakao, không thể không nhắc đến nghĩa trang Mạc Đình Chi nằm ở góc Hiền Vương – Hai Bà Trưng, ngày nay là khuôn viên của công viên Lê Văn Tám (?).

Thời Pháp thuộc, nơi đây là nghĩa địa dành cho người Pháp, công giáo nên được gọi tên là Đất Thánh Tây. Tên chính thức của nghĩa trang trước tiên gọi là Jardin du Père d’Ormay, sau là Cimetière Massiges.

Sau năm 1955, nghĩa trang này mang tên Mạc Đình Chi, có lẽ là đặt theo tên con đường Mạc Đình Chi nằm ở phía sau lưng.

Sài gòn xưa
Trần Văn Giang (ghi lại)